

**แนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่
ของกลุ่มทอผ้าไหม ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี**
**Guidelines for transferring Local wisdom of silk weaving Group of the
new generation, Kabin Sub-district, Kut Khaopun District, Ubon
Ratchathani Province**

กิตติวัช บุญทวี

Kittawat Boonthawee

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Faculty of Agriculture, Ubon Ratchathani Rajabhat University,

kittawat.b@ubru.ac.th

Received: August 23, 2021

Revised: October 14, 2021

Accepted: December 21, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้ ทักษะ ความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี และ 2) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ของกลุ่มทอผ้าไหม ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสม การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 350 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มผู้นำชุมชน ราษฎร ผู้นำภูมิปัญญา ตัวแทนประชาชน ครู และแกนนำเยาวชน จำนวนทั้งสิ้น 16 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกและทำการสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า การรับรู้ข่าวสารอยู่ในระดับการรับรู้ปานกลาง ด้านทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง และด้านพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง และผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า แนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำชุมชน ภาคประชาชน มีบทบาทสำคัญในการสร้างงาน สนับสนุนส่งเสริมและผลักดันในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม 2) หน่วยงานภาครัฐ ให้การสนับสนุนในการจัดการแข่งขันสร้างมูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เปิดโอกาสให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ ประชาชนภายในตำบลเข้าร่วมกิจกรรม 3) หน่วยงานภาคเอกชน สนับสนุนงบประมาณ การผลิต การตลาด และช่องทางการจัดจำหน่าย 4) สถาบันการศึกษาทุกระดับ บรรจุหลักสูตรหรือรายวิชาการทอผ้า โดยกำหนดให้เรียนเป็นวิชาเลือก และการณรงค์การแต่งกาย และ 5) สถาบันทางศาสนาให้การสนับสนุนสถานที่จัดงานหรือจัดกิจกรรมทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำสำคัญ: การถ่ายทอดภูมิปัญญา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ้าไหม

Abstract

The research aimed to investigate awareness, attitude, knowledge and understanding, and behavior of the locals who applied local wisdom on the silk weaving to their daily life in Kabin sub-district of Kut Khaopun district, Ubon Ratchathani province. The work also aimed to propose the guidelines to promote participation of the new generation in transferring local wisdom in weaving silk. A mixed research was employed in the present work. The samples used were 350 local residents in Kabin sub-district. They were randomized by a simple sampling. The research instrument was a questionnaire. Statistics used were means, and standard deviation. As regards the qualitative part, sixteen subjects used were representatives of the communities, scholars, leaders of local wisdom, teachers and leaders of the youth. They were derived by a specific sampling. The instruments were a In-depth Interview and a focus group discussion and content analysis.

The research found that the subjects' awareness of information was moderate, their attitude was moderate, knowledge and understanding were moderate, and their behaviors were at a moderate level. Concerning the qualitative research, it was found that the guidelines in transferring local wisdom in weaving silk to the new generation were focused on participation of the following: community leaders, state agencies, private agencies, educational establishments, and religious institution.

Keyword: transferring Local, Local Wisdom, Silk

บทนำ

ปัจจุบันหลายประเทศได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) มากขึ้น ซึ่งประเทศไทยได้เริ่มคำนึงถึงเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554) และมีความชัดเจนขึ้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) ซึ่งประเทศไทยมีความพร้อมด้านทรัพยากรที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรมและทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเป็นเลิศในการต่อยอดแนวคิดสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้ประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีการค้าโลก

ภูมิปัญญาเป็นพลังทางวัฒนธรรมเป็นอาวุธสำคัญเพื่อต่อสู้กับวิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยม ต้องบำรุงรากแก้วที่สำคัญนี้ให้สมบูรณ์ แข็งแรง คงทนส่งผลถึงความสง่างามเบื้องต้นที่โดดเด่นในโลกใบนี้ ซึ่งปัจจุบันกระบวนการพัฒนาประเทศกำลังพลิกผันจากกระแสหลักมาสู่กระแสพื้นบ้าน ทำให้คำว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและการพึ่งพาตนเอง กลายเป็นคำนิยมในกระบวนการพัฒนาปัจจุบัน ถึงเวลาที่ต้องหวนกลับไปมองคนบางกลุ่มที่ดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตเดิมในอดีต มีชีวิตอยู่อย่างไม่มีปัญหาท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม (เสรี พงษ์พิศ, 2536) ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากสติปัญญา ความคิด ความเชื่อ และความสามารถที่เป็นองค์รวมทั้งหมดของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต หรือแก้ปัญหาของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสมตามสภาพท้องถิ่นของแต่ละแห่งในทุกภาคของประเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถแบ่งออกเป็นสองประเภท ประเภทแรก คือ ภูมิปัญญาประเภทองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลท้องถิ่น เช่น การผลิตอาหาร และเครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร ผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ และผลิตภัณฑ์จากไม้ หิน โลหะ แก้ว เซรามิก ดินเผา เครื่องหนัง เป็นต้น ประเภทที่สอง คือ ภูมิปัญญาประเภทงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น เรื่องเล่าพื้นบ้าน กวีนิพนธ์พื้นบ้าน ปริศนาพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน การฟ้อนรำพื้นบ้าน ละครพื้นบ้าน จิตรกรรมพื้นบ้าน ประติมากรรมพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน เครื่องแต่งกายพื้นบ้าน และสิ่งทอพื้นบ้าน เป็นต้น (พรสวรรค์ สุวณฺณศรี, 2553)

จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ประชาชนส่วนใหญ่มีวิถีการดำเนินชีวิตแบบสังคมชนบทอีสาน มีกลุ่มอาชีพที่เกิดจากการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรมพื้นบ้านมากมาย โดยเฉพาะหัตถกรรมการทอผ้าไหม ซึ่งสืบทอดกันมาช้านานตั้งแต่บรรพบุรุษเกี่ยวกับการดำเนินวิถีชีวิตหลายด้าน เช่น เป็นเครื่องราชบรรณาการในพระราชสำนัก หรือตัดเย็บเป็นชุดแต่งกายสวมใส่ในงานพิธีมงคล งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานปีใหม่ เป็นของฝากของชำร่วย เป็นต้น ซึ่งในอดีตการทอผ้าไหมจะเป็นการทอเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มภายในครัวเรือนในยามว่างจากการทำนาหรือหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวเท่านั้น ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น เป็นหมู่บ้านที่มีชาวบ้านหลายครัวเรือนที่ทำการทอผ้าไหม ได้มีการประยุกต์ลดทอนสีเส้น เพื่อการค้ามากขึ้น ทำให้วงการผ้าไหมต้นตอ อีกทั้งด้วยเหตุที่ชาวบ้านมีความรู้ความสามารถในการทอผ้าไหมเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมอยู่แล้วจึงทำให้กิจการทอผ้าไหมของประชาชนตำบลกาบินมีชื่อเสียงมากยิ่งขึ้น และในปัจจุบันการทอผ้าไหมเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมที่สำคัญของหมู่บ้าน ทำให้ผ้าไหมมีราคาสูงขึ้น

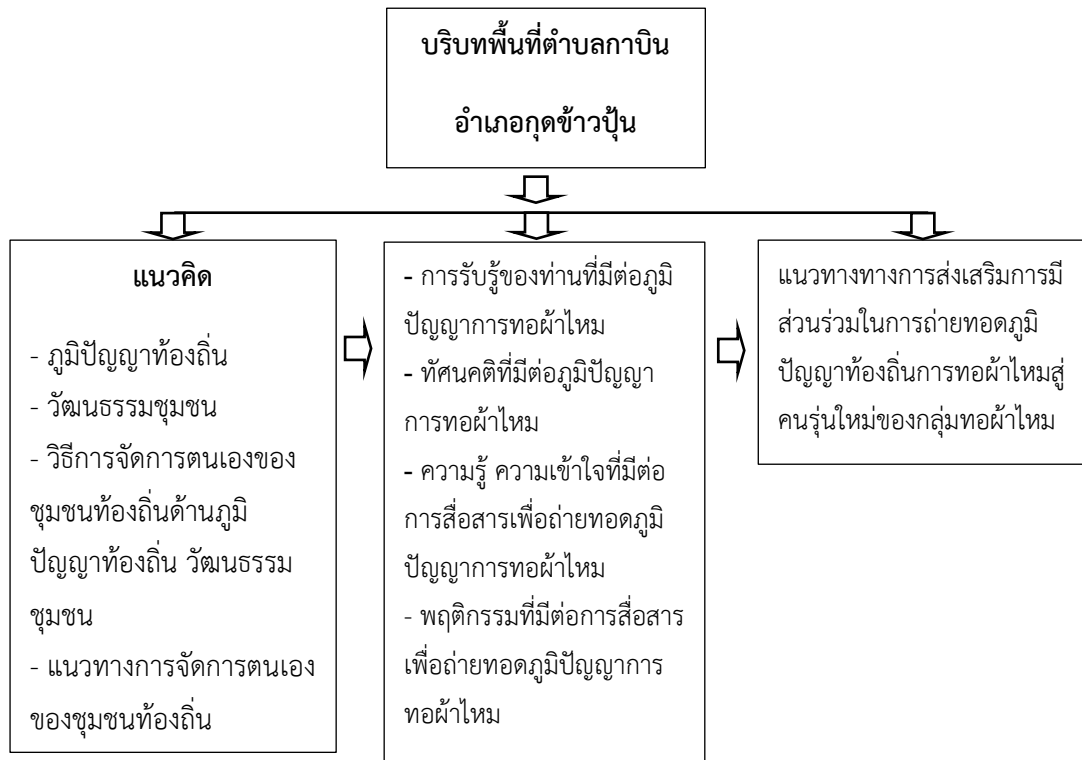
กลุ่มทอผ้าไหมตำบลกาบินมีประสบการณ์มากมาย หากแต่สมาชิกกลุ่มผู้ทอผ้าไหมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ กลุ่มสมาชิกผู้ทอผ้าไหมได้วิตกกังวลต่อสถานการณ์ปัญหาการขาดผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ เพื่อให้มีแนวทางในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมจะทำให้มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมตำบลกาบินยังคงสืบทอดต่อไป จะทำให้ครัวเรือนของสมาชิกผู้ทอผ้าไหมมีรายได้เพิ่มขึ้นจากอาชีพเสริมนี้ ผู้วิจัยในฐานะนักวิชาการที่มีบทบาทหน้าที่วิจัยและการบริการจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาการรับรู้ข่าวสาร ทักษะ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ พฤติกรรม ตลอดจนแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของกลุ่มทอผ้าไหมตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ได้อีกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ ทักษะ ความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ของกลุ่มทอผ้าไหม ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ของกลุ่มทอผ้าไหมตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึง กระบวนการทัศน์หรือองค์ความรู้ของคนหรือกลุ่มคนในถิ่นใดถิ่นหนึ่ง อันเกิดจากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษหรือจากประสบการณ์ที่ผ่านการกลั่นกรองสั่งสมคิดวิเคราะห์ และนำมาใช้จนบังเกิดผล โดยอาศัยการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต เป็นรากฐานของความรู้ชาวบ้าน ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมและรูปธรรม สามารถประยุกต์ใช้ได้ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลไปถึงระดับสังคมได้อย่างสอดคล้องและสมดุล มีความเป็นลักษณะเฉพาะตามบริบทของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ (โกวิทย์ พวงงาม, 2562)

วัฒนธรรมชุมชนนั้นมีที่มาจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ คือ ปัจจัยภายนอกประเทศจะพบว่า แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนเกิดจาก 1) การเปลี่ยนแปลงในการอธิบายคำสอนของศาสนาคริสต์อันเป็นผลมาจากการประชุมวาติกันที่ 2 ในช่วงปี พ.ศ. 2554-2558 และ 2) การเพิ่มของการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศผ่านองค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Governmental Organization หรือ NGO) และปัจจัยภายนอกประเทศ จะพบว่าแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนเกิดจาก 1) การคุกคามของระบบทุนนิยมต่อชุมชนหมู่บ้าน แนวโน้มการสลายตัวของชุมชนขณะที่พระธรรมแห่งชุมชนยังคงเข้มแข็งอยู่ และ 2) การตื่นตัวของปัญญาชนและผู้ที่มีการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยหลังการเปลี่ยนแปลง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 (โกวิทย์ พวงงาม, 2562)

วิธีการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน (โกวิทย์ พวงงาม, 2562) สามารถสรุปแนวทางการจัดการ ดังนี้ 1) วิธีการจัดการแบบองค์รวม เป็นรูปแบบและวิธีการจัดการที่ต้องพิจารณาทุกมิติอย่างรอบอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งในทุกมิติต้องได้รับการมองแบบเชื่อมโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน 2) วิธีการจัดการแบบบูรณาการ มีวิธีการจัดการที่เป็นระบบอาศัยองค์ความรู้ที่เป็นสหวิทยาการและใช้

วิธีคิดแบบองค์รวมเข้ามาผสมผสานเพื่อให้สามารถกำหนดรูปแบบการจัดการเชิงบูรณาการได้อย่างชัดเจน เป็นการนำเอาความรู้ทั้งภายในชุมชนและปัจจัยเสริมสนับสนุนภายนอกมาผสมผสานเพื่อช่วยในการจัดการ

3) วิธีการจัดการแบบพลวัต เป็นวิธีการจัดการที่จำเป็นถึงการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนให้เหมาะสม โดยเฉพาะระบบนิเวศในชุมชนที่ให้การรักษาสอดคล้องอย่างเป็นระบบ สามารถควบคุมวงจรชีวิตดิน น้ำ ป่า ด้วยตัวของมันเองได้ 4) วิธีการจัดการแบบเชิงซ้อนเป็นวิธีการจัดการชุมชนแบบหลากหลายระดับ ซึ่งเป็นวิธีการจัดการที่ไม่ผูกขาดกับคน ๆ เดียว แต่เป็นวิธีการจัดการที่มีความสัมพันธ์กับหลายระดับ ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับองค์กร ที่ต้องอาศัยวิธีการจัดการเกี่ยวข้องกันกับส่วนอื่น ๆ อีกหลายส่วน 5) วิธีการจัดการแบบเครือข่าย เป็นวิธีการจัดการที่อาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน โดยมีการกำหนดเป้าหมายร่วม มีการวางยุทธศาสตร์ แผนโครงการร่วมกัน รวมทั้งการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการจัดการ 6) วิธีการจัดการแบบกระบวนระบบ แนวคิดการจัดการชุมชนยุคใหม่ที่ผสมผสานกัน มีวิธีการจัดการที่ต้องคำนึงถึงบริบทสถานการณ์สิ่งแวดล้อม ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งต้องพิจารณาให้รอบด้านทุกขั้นตอนตั้งแต่สภาพแวดล้อมของชุมชน เช่น ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ดังนั้น วิธีการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชนนั้นจึงเป็นเสมือนการเชื่อมโยงสัมพันธ์ภาพ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ในลักษณะที่เรียกว่า สหวิทยาการ และการจัดการที่มีความเชื่อมโยงกับส่วนอื่นๆ อย่างบูรณาการ โดยเฉพาะการคำนึงถึงกลไกการจัดการ เช่น ภาวศิเครือข่ายความร่วมมือ ทุนชุมชน วัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ประสานเชื่อมโยงกันเป็นวิธีการจัดการที่นำไปสู่การจัดการตนเองได้ของชุมชนท้องถิ่น

แนวทางการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในมิติต่าง ๆ 5 ด้าน ดังนี้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2562)

1) การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นด้านแผนชุมชน เป็นการสร้างอำนาจชุมชนท้องถิ่นขึ้นเพื่อช่วยดูแลตนเองโดยใช้ “แผนชุมชน” หรือบางพื้นที่เรียกว่า “แผนแม่บทชุมชน” เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น โดยตัวอย่างชุมชนที่สามารถทำแผนชุมชนขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับปัญหา เช่น การพัฒนาเกษตรแบบยั่งยืน การจัดการผลผลิตและวิสาหกิจ การพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน รวมทั้งการพัฒนาทุนและหนี้สิน เป็นต้น 2) การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นด้านการเกษตร เป็นการสร้างอำนาจจากฐานของวิถีชีวิตผ่านการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่นเอง อาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักของสังคมไทยมาโดยตลอด 3) การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สะท้อนออกมาในรูป การรวมกลุ่มและผลิตกำลังร่วมมือในรูปเครือข่ายภาคประชาชนในหลายลักษณะ เช่น กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่ง กลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ กลุ่มลับแม่น้ำบ้านปู วนาการปลา กลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำวัง เครือข่ายเมื่อน่าน เครือข่ายป่าชุมชนภาคตะวันออก เครือข่ายลุ่มแม่น้ำต่าง ๆ เป็นต้น 4) การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นด้านการเงินชุมชน การให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันเอง ด้วยการพยายามระดมเงินทุน เพื่อสร้างแหล่งทุนให้เกิดขึ้นเองในชุมชน ช่วยเหลือกันเองในชุมชน จนพัฒนาไปสู่ความกินดีอยู่ดี และมีศักดิ์ศรี เช่น กลุ่มธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนเมือง กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ หมู่บ้านและชุมชนเมือง 5) การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตามการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นที่ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ และความเป็นตัวตนของชุมชนแต่ละแห่ง เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของการรวมตัวของบุคคล กลุ่ม องค์กร และชุมชนท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น คุณอาศัยพลังจากกระบวนการกลุ่มในการผลักดันจนพัฒนาไปสู่ความเป็น “ประชาสังคม” ซึ่งที่ผ่านมากระบวนการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อก่อให้เกิดความรู้ในความเป็นเจ้าของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน

อรณิชา ทศตา, สุกัญญา ใจอดทน และจันทรีจิรา ใจอดทน (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทอผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ พบว่า เทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ มีวิธีการถ่ายทอดได้หลายทางโดยใช้เทคนิคการสาธิต การปฏิบัติจริง

การบอกเล่า เพื่อให้ปฏิบัติตาม โดยการทำให้ดู พร้อมทั้งการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน วิธีการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจากการลงมือทำการลองผิด ลองถูก ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้เป็นพลวัตร จนเกิดการสั่งสมและพัฒนาความรู้การทอผ้าไหมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งแต่ละวิธีขึ้นอยู่กับองค์ความรู้และกลุ่มเป้าหมายที่จะรับการถ่ายทอด และแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้เป็นมรดกของชุมชนควรมีการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเพื่อส่งเสริมกลุ่มทอผ้าไหมให้มีความยั่งยืนและควรมีการสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการจัดหลักสูตรการทอผ้าให้กับสถาบันการศึกษาเพื่อให้สถาบันที่เกี่ยวข้อง ช่วยสืบสานและสืบทอดเพื่อบรรจุเป็นหนึ่งในหลักสูตรการเรียนการสอน และควรส่งเสริมการบันทึก ลวดลายผ้าไหม เพื่อเป็นหลักฐานและถ่ายทอดภูมิปัญญาอันล้ำค่าของบรรพบุรุษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method)

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวนทั้งสิ้น 2,843 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) โดยกำหนดความเชื่อมั่นไว้ที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างไว้ที่ 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 350 ราย

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Questionnaires) โดยได้จัดลำดับเนื้อหาแบบสอบถามให้ครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการโดยแบ่งคำถามออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบ (Check List) โดยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบมาตรวัดแบบให้คะแนน โดยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ของท่านที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมว่ามาจากสื่อหรือช่องทางใดบ้าง

ตอนที่ 3 เป็นคำถามแบบมาตราการประเมินค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ตอนที่ 4 เป็นแบบมาตรวัดแบบให้คะแนน โดยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ตอนที่ 5 เป็นแบบมาตรวัดแบบให้คะแนน โดยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานีที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในรูปแบบต่าง ๆ

ในตอนที่ 2 ตอนที่ 4 และตอนที่ 5 นั้นผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องเลือกตอบคำถามแต่ละข้อเพียงหนึ่งคำถามเท่านั้นเดิมลักษณะคำถามจะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

คะแนนเฉลี่ยการรับรู้ ความรู้ ความเข้าใจและพฤติกรรมของประชาชนในตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม มีค่าอยู่ระหว่าง 1-5 คะแนน ซึ่งการแปลความหมายจะใช้วิธีอิงเกณฑ์ แล้วแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ช่วงเท่า ๆ กัน ผลที่ได้จากการวัดค่าตัวแปร จะนำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การวัด

ในตอนที 3 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนในตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานีที่มีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมเป็นคำถามแบบเป็นมาตรการประเมินค่าของลิเคิร์ต (Liker Scale) โดยมีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยมาก เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีทั้งข้อคำถามเชิงบวกและข้อคำถามเชิงลบ

ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องเรื่องตอบคำถามแต่ละข้อเพียง 1 คำตอบเท่านั้น คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติของประชาชนในตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเมื่อนำมาแปลความหมายโดยค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อใช้จัดกลุ่มระดับทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างโดยนำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามมาจัดกลุ่มโดยแบ่งระดับความคิดออกเป็น 5 ระดับ

1.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1) การทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ของข้อคำถามต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความชัดเจนของภาษา ถ้อยคำและข้อสมมุติของข้อคำถามและวัตถุประสงค์ จากนั้นนำผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิมาตรวจสอบหาความสอดคล้อง (Item-Objective Congruency: IOC) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2554) เพื่อวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Model) ซึ่งข้อคำถามในแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ค่า IOC มากกว่า 0.6 ทุกข้อคำถาม ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

2) การทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนในตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน ผู้วิจัยทำการวัดความเชื่อมั่นหรือความสอดคล้องภายในด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปพิจารณาจากค่าสูตรแอลฟาของครอนบาค โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า α ตั้งแต่ .70 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามมีความเชื่อมั่น (นงนภัส คู่วริญญะเที่ยงมกล, 2551) ได้เกณฑ์ความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.802–0.896

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นซึ่งผ่านการทดสอบและแก้ไขข้อบกพร่องเรียบร้อยแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชาชนในตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี ใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Sample Random Sampling) โดยเลือกจากประชาชนที่สามารถให้ข้อมูลได้ จนครบจำนวน 350 ราย

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์และใช้โปรแกรมทางสถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการรับรู้และระดับทัศนคติของประชาชนโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยใช้ตารางแสดงค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และจำแนกตามลำดับ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 กลุ่มเป้าหมาย (Target Group)

การใช้ข้อมูลการวิเคราะห์จากระดับการมีส่วนร่วม และนำผลการวิจัยจากข้อ 1 นำมาทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับตัวแทนกลุ่มผู้นำชุมชน ประชาชน ผู้นำภูมิปัญญา ตัวแทน

ประชาชน ครู และแกนนำเยาวชน จำนวนทั้งสิ้น 16 คน โดยใช้ผู้ที่เป็นแกนนำหรือคณะทำงานเกี่ยวกับการทอผ้าไหม

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ จากการจัดสนทนากลุ่มซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษา ค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมารวบรวมปรับปรุงให้เหมาะสมกับการวิจัย

2.3 การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

สร้างข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม นำข้อคำถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงทั้งในแง่ของวัตถุประสงค์ ภาษาที่ใช้และความตรงเชิงเนื้อหา

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการรับรู้ ทักษะคิด ความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมไปใช้ พบว่า

คุณลักษณะทั่วไปของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

ด้านเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.85 ด้านอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 40 ปี ขึ้นไป และอายุ 26-40 ปี ร้อยละ 36.29 และ 35.71 รองลงมาอายุ 19-25 ปี และ 10-18 ปี ร้อยละ 17.14 ร้อยละ 10.86 ตามลำดับ ด้านระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่การศึกษาระดับมัธยม/ปวช. ร้อยละ 70.29 รองลงมา ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 12.75 อนุปริญญา/ปวส. ร้อยละ 10.29 และระดับปริญญาตรี ร้อยละ 6.86 ตามลำดับ ด้านรายได้ต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 58.00 รองลงมา มีรายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 24.57 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท ร้อยละ 12.57 และมีรายได้ 20,001 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 4.86 ตามลำดับ ด้านอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ทำนา ร้อยละ 44.29 รองลงมา ได้แก่ นักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 26.57 ทำสวน/ทำไร่ ร้อยละ 11.43 ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ร้อยละ 7.14 ทอผ้าจำหน่าย ร้อยละ 4.29 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 3.43 และรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 2.86 ตามลำดับ และด้านสถานภาพ พบว่า ส่วนใหญ่สมรส ร้อยละ 46.00 รองลงมา ได้แก่ โสด ร้อยละ 37.71 และหย่าร้าง/แยกกันอยู่ ร้อยละ 16.29 ตามลำดับ

1.1 การรับรู้ข่าวสารของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้ข่าวสารที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อภายในชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมจากครอบครัว ญาติพี่น้อง ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานกลุ่มสตรีทอผ้า วิทยุของชุมชน หอกระจายข่าวเสียงตามสาย ในระดับการรับรู้สูง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ที่ 3.76, 3.57 และ 3.52 ตามลำดับ รองลงมา คือ เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน เพื่อน เจ้าหน้าที่ที่รัฐหรือหน่วยงานราชการ โทรทัศน์ เว็บไซต์ออนไลน์ ป้ายประกาศของตำบล อำเภอหรือจังหวัดอยู่ในการรับรู้ปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.06, 2.79, 2.78, 2.68 และ 2.34 ตามลำดับ และมีระดับการรับรู้ต่ำจากออกร้านขายผลิตภัณฑ์โอท็อป หรือการเข้าร่วมงานเทศกาลต่าง ๆ บุคคลภายนอกหรือจากบุคคลอื่น ๆ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.32 และ 2.12 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการรับรู้ข่าวสารที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของ
ประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

การรับรู้ข่าวสารที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ครอบครัว ญาติพี่น้อง	3.76	.99	สูง
2. เพื่อน	2.79	.94	ปานกลาง
3. ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานกลุ่มสตรีทอผ้า	3.57	.77	สูง
4. โทรศัพท์ เว็บไซต์ออนไลน์	2.68	.98	ปานกลาง
5. วิทยูของชุมชน หอกระจายข่าวเสียงตามสาย	3.52	.77	สูง
6. ป้ายประกาศของตำบล อำเภอหรือจังหวัด	2.34	.87	ปานกลาง
7. เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน	3.06	.97	ปานกลาง
8. ออกร้านขายผลิตภัณฑ์โอท็อป หรือการเข้าร่วมงานเทศกาลต่าง ๆ	2.32	.91	ต่ำ
9. เจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานราชการ	2.78	.89	ปานกลาง
10. บุคคลภายนอกหรือจากบุคคลอื่น ๆ	2.12	.93	ต่ำ
รวม	2.28	.85	ปานกลาง

1.2 ทศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ด้านทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เห็นด้วยมากในประเด็นของ เน้นการทำด้วยตนเอง ต้องอาศัยการฝึกฝน สามารถทำร่วมกันกับเด็กและเยาวชนได้ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยได้ ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัว ช่วยสร้างความสามัคคีระหว่างคนในสังคมและชุมชน สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว มีส่วนช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจแก่ชุมชนของตนเอง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.11, 4.03, 3.98, 3.75, 3.72, 3.61, 3.57 และ 3.52 ตามลำดับ รองลงมาคือเห็นด้วยน้อยที่ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมล้ำสมัยและไม่น่าสนใจ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.16 และเห็นด้วยน้อยที่สุดที่ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นใหม่ได้เพราะต้องอาศัยประสบการณ์ความเชี่ยวชาญ ยากต่อการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.56 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

ทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. เน้นการทำด้วยตนเอง ต้องอาศัยการฝึกฝน	4.11	.77	เห็นด้วยมาก
2. สามารถทำร่วมกันกับเด็กและเยาวชนได้	4.03	.84	เห็นด้วยมาก
3. สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้	3.98	.77	เห็นด้วยมาก
4. สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว	3.57	.78	เห็นด้วยมาก
5. ล้าสมัยและไม่น่าสนใจ	2.16	.95	เห็นด้วยน้อย
6. ไม่สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นใหม่ได้เพราะต้องอาศัยประสบการณ์ความเชี่ยวชาญ ยากต่อการเรียนรู้	1.56	.86	เห็นด้วยน้อยที่สุด
7. ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัว	3.61	.79	เห็นด้วยมาก
8. ช่วยสร้างความสามัคคีระหว่างคนในสังคมและชุมชน	3.72	.82	เห็นด้วยมาก
9. สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยได้	3.75	.74	เห็นด้วยมาก
10. มีส่วนช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจแก่ชุมชนของตนเอง	3.52	.86	เห็นด้วยมาก
รวม	3.40	.86	เห็นด้วยปานกลาง

1.3 ความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการวิเคราะห์ความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ด้านความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชน กลุ่มตัวอย่างมีเข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเป็นทุนชุมชน มีความรู้ในการชี้แนะหรือแจกแจงความสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทอผ้าไหม โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.12 และ 3.42 ตามลำดับ ในระดับความเข้าใจสูง รองลงมาคือ เข้าใจว่าการทอผ้าไหมลายชนิดเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีอุปสรรคในการศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม มีความรู้ในการทอผ้าไหมลายชนิด มีความรู้ในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมาปรับใช้ในการทอผ้า เข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถใช้ให้เข้ากับคนทุกเพศทุกวัย เข้าใจถึงความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมที่มีต่อชุมชน มีความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.40, 3.38, 3.37, 3.36, 3.14, 2.65 และ 2.29 ตามลำดับ ในระดับความเข้าใจปานกลาง และมีระดับความเข้าใจต่ำ คือ มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.34 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

ความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	2.34	.87	ต่ำ
2. มีความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	2.29	.74	ปานกลาง

3. เข้าใจถึงความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมที่มีต่อชุมชน	2.65	.87	ปานกลาง
4. มีอุปสรรคในการศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	3.38	.92	ปานกลาง
5. มีความรู้ในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมาปรับใช้ในการทอผ้า	3.36	.76	ปานกลาง
6. มีความรู้ในการชี้แนะหรือแจกแจงความสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทอผ้าไหม	3.42	.72	สูง
7. เข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเป็นทุนชุมชน	4.12	.81	สูง
8. เข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถใช้ให้เข้ากับคนทุกเพศทุกวัย	3.14	.93	ปานกลาง
9. มีความรู้ในการทอผ้าไหมลายชนิด	3.37	.85	ปานกลาง
10. เข้าใจว่าการทอผ้าไหมลายชนิดเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน	3.40	.88	ปานกลาง
รวม	3.15	.83	ปานกลาง

1.4 พฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการสื่อสารในระดับมาก คือ มีส่วนช่วยจัดทำเอกสารเผยแพร่ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในชุมชน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.41 รองลงมาคือ มีพฤติกรรมการสื่อสารในระดับปานกลาง ในประเด็นของหลังจากเรียนรู้ขั้นตอนการทอผ้าไหม ท่านใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอื่น ๆ อย่างรู้คุณค่ามากขึ้น เผยแพร่ประโยชน์ของการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้แก่บุคคลอื่นทั้งในและนอกชุมชน นำความรู้การทอผ้าไหมมาใช้ในการพัฒนาตนเอง มีส่วนร่วมสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการทอผ้าไหม เรียนรู้กระบวนการทอผ้าไหมจากกลุ่มทอผ้า ไม่ใช่ทรัพยากรจากชุมชนอื่น เน้นการพึ่งตนเองมากขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.39, 3.32, 3.25, 3.21, 3.12 และ 2.98 ตามลำดับ และมีพฤติกรรมการสื่อสารในระดับน้อย คือ ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมที่ได้รับไปยังเยาวชนในชุมชน เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทอผ้าไหม เข้าร่วมประชุมกลุ่มกับสมาชิกในชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทอผ้าไหม โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.54, 2.42 และ 2.29 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของพฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

พฤติกรรมที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. เรียนรู้กระบวนการทอผ้าไหมจากกลุ่มทอผ้า	3.12	.87	ปานกลาง
2. ไม่ใช่ทรัพยากรจากชุมชนอื่น เน้นการพึ่งตนเองมากขึ้น	2.98	.74	ปานกลาง
3. นำความรู้การทอผ้าไหมมาใช้ในการพัฒนาตนเอง	3.25	.77	ปานกลาง
4. เผยแพร่ประโยชน์ของการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้แก่บุคคลอื่นทั้งในและนอกชุมชน	3.32	.72	ปานกลาง

5. หลังจากเรียนรู้ขั้นตอนการทอผ้าไหม ท่านใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอื่น ๆ อย่างรู้คุณค่ามากขึ้น	3.39	.91	ปานกลาง
6. ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมที่ได้รับไปยังเยาวชนในชุมชน	2.54	.87	น้อย
7. มีส่วนช่วยจัดทำเอกสารเผยแพร่ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในชุมชน	3.41	.86	มาก
8. มีส่วนร่วมสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการทอผ้าไหม	3.21	.79	ปานกลาง
9. เข้าร่วมประชุมกลุ่มกับสมาชิกในชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทอผ้าไหม	2.29	.86	น้อย
10. เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทอผ้าไหม	2.42	.92	น้อย
รวม	2.99	.86	ปานกลาง

2. ผลการศึกษา แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหม พบดังนี้

2.1 ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนตำบลกาบิน พบว่า ประชาชนในตำบลกาบินมีมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่โดดเด่น สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนแสดงถึงทุนทางสังคม ทุนภูมิปัญญา นำไปสู่การช่วยเหลือตนเอง พึ่งพาตนเองได้จากสิ่งที่มีคุณค่าภายในชุมชนนั้นคือภูมิปัญญาการทอผ้าที่สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะพบการทอผ้าไหมลายขิด เป็นผ้าพื้นเมืองของตำบลกาบิน นับว่าเป็นศิลปพื้นฐานที่สะท้อนให้เห็นภาพ ลักษณะ ลวดลาย และวิวัฒนาการของท้องถิ่นเดิมของชาวบ้านที่มีมาแต่โบราณ ซึ่งการทอผ้าขิดต้องอาศัยความชำนาญและมีขั้นตอนที่สูงกว่าการทอผ้าอย่างอื่น เพราะมีเทคนิคการทอที่ซับซ้อน ต้องใช้เวลา ความอดทน ความละเอียด มีกรรมวิธีที่ยุ่งยากทอได้ช้า นอกจากนี้ผู้ที่มีความสนใจมีพรสวรรค์เท่านั้น การทอผ้าไหมลายขิด คือ การทอผ้าไหมที่ทอแบบ "เก็บขิด" หรือ "เก็บดอก" เหมือนผ้าที่มีการปักดอกการทอผ้าดอกนี้ เรียกกันว่า "การทอผ้าเก็บขิด" ลวดลายของขิดแต่ละลายจะมีรูปแบบที่สวยงามมีความมัน วาว นูน และมีเหลือบ มีชื่อเรียกคล้ายกัน หรืออาจแตกต่างกันไปบ้าง เช่น ลายม้า ลายนาคร ลายช้าง เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งทำให้รูปแบบและลวดลาย ของผ้าไหมลายขิด ได้พัฒนาประยุกต์ไปจากเดิมจนเกิดลวดลายใหม่ ๆ

2.2 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ของกลุ่มทอผ้าไหม ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

บทบาทของเครือข่ายทุกภาคส่วนในการทำงานแบบมีส่วนร่วม สามารถแบ่งได้ดังนี้

- 1) กลุ่มผู้นำชุมชน ภาคประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มสตรีมีบทบาทสำคัญในการสร้างงาน สนับสนุน ส่งเสริมและผลักดันในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ส่งเสริมให้เกิดอาชีพตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ
- 2) หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาชุมชน เป็นต้น ให้การสนับสนุนในการจัดการแข่งขันสร้างมูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้าไหม เปิดโอกาสให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ ประชาชนภายในตำบลเข้าร่วมกิจกรรม มีการจัดแหล่ง/สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการเพิ่มข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชนในเว็บไซต์ให้เป็นปัจจุบัน รวมไปถึงการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินโครงการที่ส่งเสริมภูมิปัญญาด้านการทอผ้าไหม
- 3) หน่วยงานภาคเอกชน เน้นให้การสนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนกองทุนกู้ยืมเพื่อสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ด้วยเช่นกัน รวมทั้งยังเป็นหน่วยงานที่คอยสนับสนุนด้านการผลิต การตลาดและช่องทางการจัด

จำหน่ายอีกด้วย 4) สถาบันการศึกษาทุกระดับ บรรจุหลักสูตรหรือรายวิชาการทอผ้า โดยกำหนดให้เรียนเป็นวิชาเลือก ร่วมทั้งการรณรงค์การแต่งกายชุดประจำโรงเรียน/วิทยาลัย/มหาวิทยาลัย และ 5) สถาบันทางศาสนาให้การสนับสนุนสถานที่จัดงานหรือจัดกิจกรรมทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมกิจกรรมการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

อภิปรายผล

จากการศึกษา พบว่า

การรับรู้ข่าวสารที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อภายในชุมชน ครอบครัว ญาติพี่น้อง ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานกลุ่มสตรีทอผ้า วิทยุของชุมชน หอกระจายข่าวเสียงตามสาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธมนพัชร์ ศรีชะพลภูสิทธิ, วิทยากร ท่อแก้ว และกมลรัฐ อินทรทัศน์ (2563) ได้ศึกษารูปแบบการสื่อสารในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ของกลุ่มทอผ้าไหมยกทองจันทร์โสมา จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากครอบครัว ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อพื้นบ้าน และการศึกษาของปัญญารัตน์ วันทอง และพัชนี เขยจรรยา (2558) ได้ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม กรณีศึกษา ชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลเตล อำเภอดงเจริญ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากครอบครัว ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวบ้าน

ทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ด้านทัศนคติเน้นการทำด้วยตนเอง ต้องอาศัยการฝึกฝน สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยได้ ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัว ช่วยสร้างความสามัคคีระหว่างคนในสังคมและชุมชน สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของของ ปัญญารัตน์ วันทอง และพัชนี เขยจรรยา (2558) ได้ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม กรณีศึกษา ชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลเตล อำเภอดงเจริญ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติเน้นการสืบทอดและฝึกอบรมระยะสั้น เน้นการปฏิบัติและลงมือทำ

ความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า มีเข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเป็นทุนชุมชน มีความรู้ในการชี้แนะหรือแจกแจงความสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทอผ้าไหม เข้าใจว่าการทอผ้าไหมลายซิดเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา วรรณกิตร์ (2558) ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญา “ผ้าไหมแพรวาผู้ไทบ้านโพธิ์”: พลวัตและการปรับตัว ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีเข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเป็นทุนชุมชนและมีความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทอผ้าไหม

พฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า มีส่วนช่วยจัดทำเอกสารเผยแพร่ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในชุมชน เผยแพร่ประโยชน์ของการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้แก่บุคคลอื่นทั้งในและนอกชุมชน นำความรู้การทอผ้าไหมมาใช้ในการพัฒนาตนเอง มีส่วนร่วมสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการทอผ้าไหม สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรชนก คงทน, พีรวิทย์ คำเจริญ และจิรพัฒน์ โทพล (2561) ได้ศึกษาเรื่องการสื่อสารการตลาดผ้าไหมอารยธรรมขอม และการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าไหม บ้านตะคร้อเหนือ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า พฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารการออกแบบตราสินค้าและลวดลายผ้ามัดหมี่เพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับผ้าไหมบ้านตะคร้อเหนือด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ของกลุ่มทอผ้าไหม ตำบลลาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมมีการเชื่อมโยงกับส่วนอื่น ๆ อย่างบูรณาการในการทำงานแบบมีส่วนร่วมทั้งกลุ่มผู้นำชุมชน ภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน สถาบันการศึกษาทุกระดับ และสถาบันทางศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรย์ดา จันทร์แจ่ม อภิชาติ ใจอารีย์ และวีรฉัตร สุปัญญา (2557) ได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าจากสู่เยาวชนของชุมชน ชาวไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าจากสู่เยาวชน พบว่า มี 7 แนวทาง ดังนี้ 1) เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารด้านภูมิปัญญาการทอผ้าจากให้กับประชาชนภายในชุมชน 2) เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความพร้อมใน ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าจากสู่เยาวชน 3) สร้างเครือข่ายกลุ่มผู้ทอผ้าจาก เครือข่ายภูมิปัญญาการทอผ้าจาก และเครือข่ายเยาวชนภายในชุมชน 4) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิ ปัญญาการทอผ้าจากสู่เยาวชน 5) องค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มทอผ้า และโรงเรียนร่วมจัดสรรงบประมาณ 6) สร้างครูภูมิปัญญารุ่นใหม่ และ 7) ส่งเสริมความเข้มแข็งกลุ่มผู้นำสตรี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการรับรู้ข่าวสาร ส่งเสริมให้ประชาชนมีการกระจายข่าว ข้อมูลอย่างทั่วถึง เช่น จากบุคคลภายนอกหรือจากบุคคลอื่น ๆ มีการออกร้านขายผลิตภัณฑ์โอท็อปหรือการเข้าร่วมงานเทศกาลต่าง ๆ ในพื้นที่ มีการแนะนำหรือเพื่อนบอกต่อ เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์หรือมีการทำป้ายประกาศของตำบล อำเภอหรือจังหวัดและผ่านสื่อสังคมออนไลน์มากยิ่งขึ้น และกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่สนใจให้มีสิทธิเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านทุกครั้ง

1.2 ด้านทัศนคติการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำชุมชนควรจัดกิจกรรมเพิ่มขึ้น เปิดโอกาสให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแข่งขันสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นพัฒนาตนเองและยังสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวได้ และยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจแก่ชุมชนของตนเองอีกด้วย

1.3 ด้านความรู้ ความเข้าใจ สร้างเยาวชนต้นแบบเพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ในการทอผ้าไหม มีการส่งเสริมให้ประชาชนและเยาวชนคนรุ่นใหม่อนุรักษ์และรักษาวัตถุดิบหรือทรัพยากรที่มีในชุมชนและสามารถเป็นทุนทางสังคมได้อย่างยั่งยืน และส่งเสริมการจัดโครงการแต่งกายผ้าไทย เพื่อเป็นการสร้างการรับรู้ ว่าผ้าไหมหรือผ้าพื้นเมืองมีความทันสมัยและได้รับการนิยมเช่นกัน

1.4 ด้านพฤติกรรม หน่วยงานราชการจัดโครงการเพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมที่ได้รับไปยังเยาวชนในชุมชน จัดให้มีครูหรือวิทยากรมาช่วยสอนร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน มีการจัดทำเอกสารวิชาการการทอผ้าไหมไว้ใช้เผยแพร่ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในชุมชน มีการส่งเสริมการปลูกต้นหม่อน การเลี้ยงหม่อนไหม และการย้อมสีธรรมชาติ เพื่อป้องกันการสูญหายของวัตถุดิบและงดใช้ทรัพยากรจากชุมชนอื่น เน้นการพึ่งตนเองมากขึ้น

1.5 ด้านแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ การพัฒนาชุมชนเน้นให้ความสำคัญต่อคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนควรมีการร่วมมือเพื่อนำไปสู่เป้าหมายเดียวกันในการพัฒนา รวมทั้งหน่วยงานทางการศึกษาต้องเน้นการจัดการเรียนรู้สู่ภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน โดยเอื้อต่อความต้องการของคนภายในชุมชน นอกจากนี้ทั้งภาครัฐ

ภาคเอกชน ชุมชน ได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมอย่างเป็นระบบเพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จัดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าไหมสู่เยาวชนคนรุ่นใหม่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.2 ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเยาวชน เพื่อให้ได้ข้อมูลไปวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้คงอยู่ต่อไป

2.3 ควรทำการวิจัยระหว่างประชาชนหรือองค์กรภาคธุรกิจกับหน่วยงานจากภาครัฐเพื่อช่วยสนับสนุนการทำงานร่วมกันและเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้คงอยู่ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณประชาชน ตัวแทนกลุ่มผู้นำชุมชน ปราชญ์ ผู้นำภูมิปัญญา ตัวแทนประชาชน ครู และแกนนำเยาวชนในตำบลกาบิน อำเภอภูพาน จังหวัดอุบลราชธานีทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2562). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2554). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- จัญญดา จันทร์แจ่ม, อภิชาติ ไจอารีย์ และวีรฉัตร สุปัญญา. (2557). แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าจากสู่เยาวชนของชุมชน ชาวไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. *วารสารวิชาการ*. 7(3), 159-174.
- ธมนพัชร ศรีชะพลภูสิทธิ, วิทยธร ท่อแก้ว และกมลรัฐ อินทรทัศน์. (2563). รูปแบบการสื่อสารในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ของกลุ่มทอผ้าไหมยกทองจันทร์โสมา จังหวัดสุรินทร์. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 6(1), 100-107.
- นิตยา วรรณกิตร์. (2558). ภูมิปัญญา “ผ้าไหมแพรวาผู้ไทบ้านโนน”: พลวัตและการปรับตัว. *วารสารไทยศึกษา*. 10(2), 63-86.
- เนตรชนก คงทน, พีรวิชญ์ คำเจริญ และจิรพัฒน์ โทพล. (2561). การสื่อสารการตลาดผ้าไหมอารยธรรมขอม และการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าไหม บ้านตะคร้อเหนือ อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารชุมชนวิจัย*. 12(1), 56-72.
- นงนภัส คู่ขวัญเที่ยงกมล. (2551). *การวิจัยเชิงบูรณาการแบบองค์รวม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปัญญรัตน์ วันทอง และพัชนี เขยจรรยา. (2558). กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม กรณีศึกษาชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแด่ล อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการสื่อสารและการจัดการ* นิต้า. 1(3), 1-16.

พรสวรรค์ สุวัฒน์ศรีย์. (2553). *ภูมิปัญญาไทย: คุณค่าการพัฒนาและการสืบทอด*. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

เสรี พงษ์พิศ. (2536). *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนา (เล่ม 1)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.

อรณิชา ทศดา, สุกัญญา ใจอดทน และจันทรจิรา ใจอดทน. (2560). การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทอผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิจัยวิทยาลัยนครรราชสีมา*, 1(1), 117-128.